

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาโดยยึดหลักที่จะส่งเสริมและปลูกฝังให้คนมีลักษณะที่เรียกว่า "คิดเป็น" นี้ได้ เข้ามามีบทบาท และกำลังเป็นที่สนใจกันทั่วไปในวงการการศึกษาของ เมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยยึดถือเป็นหลักการสำคัญในการจัดทำ เนินงานโรงเรียนผู้ใหญ่ ทั้งในระดับระเบียบกรมการศึกษานอกโรงเรียนว่าด้วยการดำเนินงานโรงเรียนผู้ใหญ่ หมวดที่ 1 การจัดตั้งโรงเรียนผู้ใหญ่ว่า¹

"โรงเรียนผู้ใหญ่เป็นสถานศึกษามีฐานะ เป็นโรงเรียนรัฐบาล จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้พลเมืองมีโอกาสใ้รับการศึกษาระดับมัธยม และวิชาที่พตามอัถภาพเพื่อพัฒนาชีวิตของตนเองและสังคม ส่งเสริมให้รับการศึกษามีลักษณะ เป็นคนคิดเป็น ... " เพราะเล็งเห็นว่า คนคิดเป็นนั้นสามารถปรับปรุงตนเอง หรือสังคม สิ่งแวดล้อม ให้สามารถประสมกลมกลืนกันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา คือ การพัฒนา ระดับความสามารถในการคิดของมนุษย์ และให้คน "คิดเป็น"

การคิด เป็นปฏิกิริยาทางสมองที่มีจุดเริ่มต้นมาจากความรู้สึกสงสัย หรือไม่พอใจ ในสิ่งรอบตัว² คิดเป็น ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคิดของบุคคลเช่นเดียวกัน เพียงแต่

¹ กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน, ระเบียบกรมการศึกษานอกโรงเรียน ว่าด้วยการดำเนินงานโรงเรียนผู้ใหญ่ พ.ศ. 2524, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, 2524), หน้า 2.

² Herbert J Klausmeier and Richard E. Ripple , Learning and Human Abilities , (New York : Harper Row, 1971) , pp. 438.

"คิดเป็น" หมายถึง ผลของการคิดที่ช่วยใ้บุคคลผู้นั้นอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขภายใต้เงื่อนไขของสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี คติธรรม และค่านิยม¹ บุคคลที่จะสามารถ "คิดเป็น" นั้นจะต้องคิดอย่างรอบคอบ และอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน องค์ประกอบที่จะใช้ตัดสินใจเพื่อให้ได้ผลที่เรียกว่า "คิดเป็น" นั้น จะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ข้อมูลตนเอง พิจารณาในด้านสุขภาพ สถานภาพ วัย ความพร้อมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เผชิญอยู่
  2. ข้อมูลสังคม สิ่งแวดล้อม ซึ่งเน้นทางด้านคตินิยม วัฒนธรรม ค่านิยม กฎหมาย ประเพณี ความเชื่อ สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ
  3. ข้อมูลวิชาการ เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือความรู้วิชาการในเรื่องที่ตรงกับเรื่องที่ตัดสินใจ เรียกว่า Book Knowledge² . หรือกล่าวว่าเป็นข้อมูลด้านเนื้อหา ความรู้จากบทเรียน หลักสูตร ตลอดจนความรู้จากการวิจัย เป็นต้น³
- ดังนั้นก่อนการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา หรือเพื่อกิจทำสิ่งต่าง ๆ บุคคลต้องอาศัยองค์ประกอบทั้ง 3 ข้อดังกล่าวแล้ว ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เห็นความสำคัญของการคิดในลักษณะนี้ และนำเอามโนทัศน์ของ "คิดเป็น" มา เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับพื้นฐาน, ระดับ 3 และ 4 ดังได้ระบุไว้ว่า⁴
- "หลักสูตรการศึกษานผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4 นี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงกระบวนการคิดซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังคม สิ่งแวดล้อม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ..."

¹ทองอยู่ แก้วไพเราะ, "คิดเป็น สัจธรรมระดับชาวบ้าน", วารสารการศึกษา นอกโรงเรียน, 103(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2523) : 2.

²จันทร์ ชุมเมืองปักษ์, "การตัดสินใจของคนคิดเป็น", การศึกษาเอกชน, 1(ตุลาคม 2519) : 24.

³จากการสัมภาษณ์ คร.โกวิท วรพิพัฒน์ เมื่อ 4 มกราคม 2525 ณ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เวลา 8.00 - 9.00 น.

⁴กองการศึกษาผู้ใหญ่, หลักสูตรการศึกษานผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับที่ 3 และ 4

เพื่อให้การศึกษามุ่งตามจุดมุ่งหมาย การจัดการดำเนินการทั้งทางด้านการบริหาร หลักสูตร การเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผล จึงจัดกระทำให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยค่านหลักสูตร และการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงใหม่ คือจัดให้ผู้เรียนทั้งวิชาสามัญ และวิชาชีพ ตลอดจนได้ศึกษาทั้งปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาที่ตนจะต้องเผชิญ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น สอนให้ผู้เรียนรู้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ผูกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น¹

ถึงกระนั้นก็ตามการวัดผลยังคงมีสภาพเหมือนเดิม คือส่วนใหญ่เป็นการวัดทางค่านเนื้อหาวิชาการ ซึ่งไม่แตกต่างจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากถาวรชาติแคลนเครื่องมือที่จะวัดผลตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเร่งสร้าง และพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่มุ่งสนองการพัฒนาคนในด้านการคิดที่เรียกว่า "คิดเป็น" ขึ้น เพื่อให้ครูตลอดจนผู้จัดทำเนิโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จได้ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษานั้นจะเป็นเครื่องชี้ว่า ผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาเหล่านั้นสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา จนถึงระดับที่เรียกว่า "คิดเป็น" แล้วหรือยัง หรือชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ได้ผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และจะได้นำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการวัดการ "คิดเป็น" ของผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาตามโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จนี้จึงมีความสำคัญ และจะต้องมีคุณภาพดีพอที่จะนำไปใช้ได้ และเนื่องจากว่าในขณะนี้การวัดผลผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาตามโครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จเป็นการวัดผลทางค่านเนื้อหาวิชาการเป็นส่วนใหญ่ เช่น ใช้การทดสอบวิชาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ซึ่งก็ยังไม่สามารถตอบคำถามได้ว่า ผู้สำเร็จการศึกษานั้น "คิดเป็น" ตามมโนทัศน์

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกำหนดไว้หรือยัง จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างเครื่องมือวัดการ "คิดเป็น" เพื่อนำไปใช้ในการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังกล่าวแล้ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Inventive Research) ที่มุ่งสร้างแบบวัดการ "คิดเป็น" สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3 และ 4 โดยที่ทุกภาพของเครื่องมือนี้จะเสนอในรูปของ

1. ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity)
2. ความเที่ยง (Reliability) แบบสอดคล้องภายใน (Internal Consistency)
3. ปกติวิสัยเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Norm) สำหรับกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 และ 4

ขอบเขตของการสร้าง

1. การสร้างแบบวัดการ "คิดเป็น" ในครั้งนี้ สร้างตามแนวคิดของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นทฤษฎีได้ว่า การคิดเป็น คือ การรู้จักแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงกระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการคือ

- 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อม

ข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ

2. แบบวัดคนสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จ ระดับ 3 และ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะหลักสูตรนักศึกษามหาวิทยาลัยแบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 และ 4 มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงกระบวนการคิดซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อม และข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ

3. การหาคุณภาพของแบบวัดการ "คิดเป็น" นี้จะศึกษาทั้งความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) โดย

3.1 ศึกษาความเที่ยง (Reliability) แบบความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient)

3.2 ศึกษาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity)

3.3 หาปกติวิสัยเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Norm)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การ "คิดเป็น" เป็นลักษณะที่สามารถวัดได้
2. การ "คิดเป็น" คือการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจที่ใช้อंकประกอบพื้นฐาน 3 ประการคือ
  - 2.1 องค์ประกอบที่มาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง
  - 2.2 องค์ประกอบที่มาจากข้อมูลเกี่ยวกับสังคม และสิ่งแวดล้อม
  - 2.3 องค์ประกอบที่มาจากข้อมูลเกี่ยวกับวิชาการ

หากการคิดนั้นขาดข้อมูลจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง หรือมากกว่านั้น อาจกล่าวได้ว่าบุคคลผู้นั้นยังมีลักษณะการคิดที่ไม่สมบูรณ์แบบตามแนวคิดของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. ในการให้คำจำกัดความคำว่า "คิดเป็น" นั้น อาจให้คำจำกัดความได้หลายรูปแบบ แต่ในการวิจัยนี้จะใช้คำจำกัดความซึ่งเสนอโดย ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ซึ่งได้รับการนำไปใช้โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการมาแล้ว ดังนั้นเครื่องมือ "คิดเป็น" ซึ่งเป็นผลจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นเพียง 1 ในหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการคิดเป็นของมนุษย์

2. ขณะเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นช่วงเวลาประมาณ 16.30 - 20.30 น. ซึ่งเป็นคาบสุดท้ายของการศึกษาในวันนั้น สภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจ อาจมีอิทธิพลต่อการทำแบบวัด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สนทนากับนักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่สนใจ เต็มใจ และเห็นความสำคัญในการทำแบบวัด "คิดเป็น" นี้ จึงทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า ผลการวิจัยนี้มีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

นักศึกษา คือ ผู้ที่กำลังศึกษาในโครงการการศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับ 3 และระดับ 4 ของกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

นักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 คือ ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือการศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ระดับพื้นฐาน หรือเทียบเท่า ซึ่งกำลังศึกษาในโครงการการศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จ เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมีความรู้พื้นฐานอาชีพเพื่อที่จะออกไปประกอบอาชีพใด

นักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 คือ ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือการศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษานักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 หรือเทียบเท่า เป็นผู้มีความรู้พื้นฐานเทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีความรู้พื้นฐานอาชีพเพื่อที่จะออกไปประกอบอาชีพใด

แบบวัดการ "คิดเป็น" คือ แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อวัดลักษณะการคิดที่องค์การตัดสินใจในสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นโดยใญ่โดยสมัครใจตนเอง เป็นตัวละครในเรื่อง และกำลังประสบปัญหา แล้วเลือกขอความช่วยเหลือประกอบการตัดสินใจ 3 ข้อความใน 9 ข้อ โดยข้อความทั้ง 9 ข้อ เป็นข้อความที่เป็นขอมูลตนเอง 3 ข้อ ขอมูลสังคม สิ่งแวดล้อม 3 ข้อ ขอมูลวิชาการ 3 ข้อ เรียงสลับกัน

คนคิดเป็น คือ ผู้ที่สามารถตัดสินใจระทำการ และแก้ปัญหาได้โดยการผสมผสานตนเองกับสังคม สิ่งแวดล้อมและความรู้เชิงวิชาการที่มีอยู่ ซึ่งลักษณะคน "คิดเป็น" จะใช้การวัดด้วยแบบวัดการ "คิดเป็น"

การ "คิดเป็น" คือ การตัดสินใจแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นโดยใช้ขอมูลทั้ง 3 ส่วนคือ

3. ขอมอดเกี่ยวกับวิชาการ
ซึ่งสามารถวัดโคด้วยแบบวัดการ"คิดเป็น"

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เครื่องมือที่คนทุกภาซที่ขอที่จะใช้ เป็นเครื่องชั่งขณะการ"คิดเป็น"
ของบุคคล
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบวัดการ"คิดเป็น"ให้กว้างขวางต่อไป
3. เป็นเครื่องมือประกอบการวัดผลการศึกษาสำหรับโครงการการศึกษา
ผู้ใหญแบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 และระดับ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย